

การวิเคราะห์การใช้สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา
ของหน่วยงานภาครัฐ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นายขวัญชัย หมั่นคำ

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-635-828-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF USING TRADITIONAL MEDIA (MOR-LUM) FOR DEVELOPMENT
OF THAI GOVERNMENT AGENCY IN THE NORTHEASTERN PROVINCE

MR. KWANCHAI MAUNKHUM

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Public Relationship
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 1996
ISBN 974-635-828-6

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ชวัญชัย หมั่นคำ : การวิเคราะห์การใช้สื่อหมอลำเพื่อการพัฒนา ของหน่วยงานภาครัฐใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (AN ANALYSIS OF USING TRADITIONAL MEDIA (MOR-
LUM) FOR DEVELOPMENT OF THAI GOVERNMENT AGENCY IN THE NORTHEASTERN
PROVINCE) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ชนวดี บุญลือ, 213 หน้า. ISBN 974-635-828-6.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทและลักษณะหน่วยงานภาครัฐ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ใช้เพลงหมอลำเป็นสื่อเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนา ในช่วงปีงบประมาณ 2538-2539 และศึกษาแนวทางการใช้เพลงหมอลำเพื่อการพัฒนา รวมทั้งวิเคราะห์เนื้อหาของกลอนลำและรูปแบบการนำเสนอ ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ของหน่วยงาน จำนวน 10 คน และศิลปินหมอลำที่เข้าร่วมดำเนินการ จำนวน 6 คน และการวิเคราะห์เนื้อหาของกลอนลำ

ผลการวิจัยพบว่า ในช่วงปีงบประมาณ 2538-2539 มีหน่วยงานที่ใช้เพลงหมอลำเป็นสื่อเพื่อการพัฒนา 6 กระทรวง ได้แก่ หน่วยงานที่สังกัดกระทรวงมหาดไทยคือ สำนักงานจังหวัดหนองบัวลำภู สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คือ สำนักงานประมงจังหวัดอุดรธานี สกจนคร และนครพนม สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมุกดาหาร และศรีสะเกษ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข คือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ ร้อยเอ็ด หนองบัวลำภู และศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ เขต 6 ขอนแก่น สังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม คือ สำนักงานประกันสังคมจังหวัด และ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี คือ ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 1 ขอนแก่น

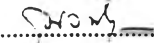
นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า เป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับงานในบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้คือ การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย การส่งเสริมการเลี้ยงปลาแบบพวนบ้าน การรับสมัครนักศึกษาทางไกล การประกันสังคม การควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ และด้านการสาธารณสุขอื่น ๆ โดยมีแนวทางการใช้การสื่อสารเพื่อแจ้งข่าวสารให้ความรู้ และโน้มน้าวใจ โดยอาศัยความบันเทิงเป็นสื่อ นำ ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอดังนี้ คือ ใช้ความน่าเชื่อถือของผู้สื่อสาร ความเป็นพวกเดียวกัน การตั้งคำถาม การบรรยาย การเล่าเรื่อง และการใช้คำอุปมาอุปมัย คำสุภาพ

ภาควิชากรมประชาสัมพันธ์.....

สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ.....

ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

##C851366 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD : TRADITIONAL MEDIA/MOR-LUM/THAI GOVERNMENT AGENCY

KWANCHAI MAUNKHUM : AN ANALYSIS OF USING TRADITIONAL MEDIA (MOR-LUM) FOR DEVELOPMENT OF THAI GOVERNMENT AGENCY IN THE NORTEASTERN PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.THANAVADEE BOONLUE, Ph.D., 213 PP. ISBN 974-635-828-6.

This research was done for the purpose of surveying the usage of "Mor-Lum" traditional folk music as information channel for development in 1995-1996. Also to study the way of using Mor-Lum's casset-tape for development, together with analysing it's content. The method of investigation was the quality-study by depth interviews 10 officials who had responsibility in providing information service and 6 Mor-Lum singers who were involved and analysed the 9 sets of Mor-Lum casset-tape content.

In 1995-1996 there were 6 government organization using "Mor-Lum" for publicity purpose. They were the Ministry of Interior (Nong Bua Lum Poo Office), the Ministry of Agriculture and Cooperatives (The Provincial Fishery Office of Udonthanee, Sakolnakorn and Nakornpanom), the Ministry of Education (Center for Informal Education of Mukdaharn and Srisaket), the Ministry of Public Health (Public Health offices of Surin, Roiet, Nongbualumpoo and Promotion Health Center of Khonkean's 6th boudary), the Ministry of Labour and Social Welfare (Provincial Social Welfare office), the office of the Prime Minister (Information Center of Zone 1, Khonkean Province).

The content analysis revealed that there was mainly the presentation of information to support democracy and constituency, the promotion of distance learning, the encouragement of local fish feeding, AIDS prevention and control as well as other public health information. Entertaining is used as strategy to inform and persuade. Using credible and homophily, narration, description, question and answer presentation, simile and proverb are strategies to induce people attention and interest to listen to the "Mor-Lum" folk music with development content.

ภาควิชา..... การประชาสัมพันธ์.....

สาขาวิชา..... นิเทศศาสตร์พัฒนาการ.....

ปีการศึกษา..... 2539.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ก่อนอื่นผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายชัยรัตน์ พัฒนเจริญ ผู้อำนวยการกองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นผู้จุดประกายความคิดให้มาเรียนนิเทศศาสตร์พัฒนาการ และขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ธนวดี บุญลือ ที่เป็นผู้ชี้แนะให้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ และเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ รวมทั้ง รศ.จุมพล รอดคำดี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ต่อน้ำใจไมตรีของเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานและศิลปินหมอลำทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี และขอกราบขอบพระคุณบรรพบุรุษไทยชาวอีสานที่ได้ส่งสมศิลป์วัฒนธรรมพื้นบ้านอันทรงคุณค่าไว้ให้ลูกหลาน อีกทั้งต้องขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้อนุเคราะห์ให้ทุนในการทำวิทยานิพนธ์

และการทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ ส่วนหนึ่งมาจากการให้กำลังใจจากบิดามารดา เพื่อน พี่น้อง ที่สำคัญที่สุดต้องขอขอบคุณคุณคุณสายสมร อาจอนงค์ ที่คอยเป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษา และสุดท้ายขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทุกท่าน ที่ให้การช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ขวัญชัย หมั่นคำ

15 พฤษภาคม 2540

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
นิยามคำศัพท์.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา.....	8
บทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนา.....	17
บทบาทของหมอลำเพื่อการพัฒนา.....	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	25
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	28
ระเบียบวิธีวิจัย.....	28
แหล่งข้อมูล.....	28
หน่วยงานที่ทำการศึกษา.....	28
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	30
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	30
ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	30
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	31

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย.....	32
ประเภทของหน่วยงานที่ใช้เทปหมอลำเพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์.....	32
แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงาน.....	33
ขั้นตอนการดำเนินงาน.....	35
ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน.....	47
การใช้สื่อหมอลำเพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในอนาคต.....	48
รูปแบบของเทปหมอลำ.....	49
ประเภทของกลอนลำ.....	50
ประเภทของเนื้อหาที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์.....	51
แนวทางการใช้การสื่อสาร.....	61
รูปแบบการนำเสนอของกลอนลำ.....	76
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ.....	81
สรุปผลการศึกษา.....	81
ข้อเสนอแนะ.....	96
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต.....	98
รายการอ้างอิง.....	99
ภาคผนวก.....	103
ก ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหมอลำ.....	104
ข แบบสอบถามการวิจัย.....	113
ค แบบสัมภาษณ์เจาะลึก.....	117
ง รายชื่อหน่วยงานและศิลปินหมอลำที่สัมภาษณ์เจาะลึก.....	120
จ กลอนลำ.....	123
ประวัติผู้เขียน.....	213